

Dessa utdrag ur gamla handlingar rörande Dalby socken upptagna i tidsföljd ger några ögonblicksbilder ur livet i en upplandssocken fram till omkring -1872.

Innehåll

Ur gamla protokoll, Dalby.	2
1667 blev Per Simming	2
1690 hölls prostting	2
1689 som Kungl.Maj;t förunnat	3
1710 blev ungdomen förhörd	3
1714 blev ett kronohemman i Hässle.....	3
1715 började Karl XII ge ut mynttecken	3
1719 omtalas att församlingen	3
1723 blev av rätten undersökt	4
1740 gossarna Erik och Mats.....	5
1748 vid visitationen	5
1752 kyrkoherde Norlin.....	5
1754 utnämndes Olof Granvik	5
1766 föredrogs en maning mot överflöd	6
1784 föreslogs, att träd skulle planteras	6
1789 beslutades att den gamla sockenstugan	6
1793 siden samt andra utländska tygers.....	7
1798 avslogs ett förslag från Näs	7
1804 ett spannmålsmagasin.....	7
1814 erinrades av flera.....	7
1818 då i betraktande togs förlidna sommars	7
1826 i anseende till den svåra missväxt	7
1845 skolfonden förstärkes.....	8
1856 överlät Dalby gård	8
1860 inköptes Jungelins	8
1864 sedan skolorådet	9
1866 det hade blivit anmält	9
1872 skolhuset skall byggas om	10

Ur gamla protokoll, Dalby.

Dalby församling blev från reformationen sammanslagen med Åker till ett pastorat. Ägarna av Wik och Hammarskog hade rätt att tillsätta präst, vilket dock skulle stadfästas av domkapitlet. 1691 gjorde fru Hedvig Horn på Wik gällande, att hon ensam ägde patronatsrätt. Kammarherre A G Leijonhufvud, Hammarskog, ingav därför ansökan om att få behålla sin "uhrgambla wälfångna Jus Patronatus" och angav som skäl att han och hans företrädare hade till "Körkians prydnad efter hand ansenlig bekostnad der till givit" Herr Christian gav 1577-83, 47 tunnor spannmål Kungl rådet och presidenten Knut Posse har 1659 med egen bekostnad byggt hela koret med tornet därpå och sin grav inunder, jämväl låtit vitlimma kyrkan innan och utan, skänkt kalk med patén, oblatask, silverkanna, mässhake m .m. Han har låtit uppbygga klockstapeln, som här för ögonen står allenast har bönderna några stockar därtill förärat. Den ena kyrkklockan har han skänkt. 1678 skänkte Leijonhufvud ett par sköna silverljusstakar, ett par stora mässingsljusarmar m.m. 1690 ett litet orgelverk eller positiv samt hela läktaren. Detta allt tog km:ts råd i behörigt övervägande och beslutade att Wik och Hammarskog skall växelvis tillsätta präst.

1667 blev Per Simming installerad som kyrkoherde i Dalby kyrka av dåvarande kyrkoherde i Näs professor Petrus Rudbeckius, som ville tillönska den hedervärda Guds församling i Dalby mycken välsignelse i andlig och världslig måtto. Han hade emellertid också sänts hit att söka rätta till om något sådant behövde ske. Troligen gällde det komminister Langrelius. Frågades: är här några sabbatsbrytare och dryckesbultar? Svarades: att de inte visste om några.

Rudbeckius påminde sexmännen om deras ämbetsplikter: att vara med pastor i råd och dåd, gå före andra med goda exempel, se efter vilka som är borta från gudstjänsten de stora helgdagarna och om någon sabbatsbrytare finns och att rättrådigen räkna tionden. Detta innebar att de skulle noga räkna den skurna säden på åkern och likaså kreaturen i ladugården. En tiondel härav skulle utgå i skatt. Av detta tillföll 2/3 staten varav i Dalby 6 1/2 tunnor säd avsattes till vin - och byggnadssäd till kyrkans behov och 1/3 tillföll prästen. Sexmännen hade också att fördela gångledsdagsverken uppbära skatter och böter till kyrkan m.m. Det var ett obehagligt uppdrag och något arvode utgick inte. Kanske de i stället fick ovetta när de kom.

Kyrkoherden i Näs lovade sina sexmän 6 daler om de med behörig trohet fullgjorde sin tjänst så småningom beslutades att bönderna i tur och ordning skulle vara sexmän.

Rudbeckius förordnade vidare att klockaren skall klämta efter predikan så att de som är hemma kan läsa Fader vår och andra gudeliga böner medan församlingen läser i kyrkan.

Klockaråkern i Säby är sedan 1664 fråntagen kyrkan av krigsrådet Rosenberg och det allenast för något missnöje över att Posse tillsatte klockare utan Rosenbergs vetskap. 1691 skrev Catarina Rosenberg att hennes nu döda moder förärat till kyrkan den klockarjord i Säbygårdet den hennes salig fader av k.m :t och kronan köpt och betalat. Sedan Säby blev boställe för officerare ville dessa inte lämna jorden ifrån sig.

1690 hölls prostting och allmän sockenstämma varvid kammarherre Leijonhufvud skänkte den s.k. Hammarskogsboken däri kyrkans angelägenheter kunde inskrivas som ock vad herrskapet på Hammarskog skänkt och givit. Till kyrkvårdar valdes Hans Carlsson i Tuna och Erik Persson i Toppmyra vartill de icke utan stort besvär kunde bringas ty de förra kyrkvårdarna klagade över hur illa de blivit hanterade av kronobetjäningen när kyrkans säd togs ut. Det klagades att sockenmännen är så tröga att infinna sig i stämman. De som utan laga förfall är borta skull plikta ett stop vin till kyrkan Likaså anmärktes att on del är tröga att låta sina barn lära sina kristendomsstycken.

Kyrkvårdarna och sexmännen ska sitta varsin gång i koret och ha uppsikt på de vanartiga pojarna som ska sitta därframme. De som stimmar ska sitta i stocken. Vid en ny visitation s. å. förmanades alla föräldrar att med allvar hålla sina barn till gudsfruktan och låta dem lära läsa i bok hos kaplanen eller klockaren.

Enligt 1669 års jordebok hade adelsmän bekommit förpantat eller köpt samtliga 43 hemmanen utom 2 akademihemman: Viggeby och Hållberga. Knut Posse hade ensam 24 hemman utom Hammarskog. Skatten till kronan utöver nyssnämnda tionde utgjorde för

Karl XI återtog det stora flertalet av förläningarna bl.a. från Hammarskog 1686 ett S:t Erikshemman i Ubby som Knut Posse 1646 bekommit.

[1689 som Kungl.Maj;t förunnat](#) Åkers och Dalby förs att njuta som kaplansboställe ett helt hemman i Ubby, skall kaplanen samma hemman bebo och besitta men skall svara för knekthållet med 12 t. säd och 24 daler per år Från församlingen får han 20 t.om året.

Vid stämman 22 maj 1692 framhöll kammarherre Leijonhufvud för församlingen hur illa och oförsvarligt kyrkvärden. Hans Carlsson i Tuna farit fram med kyrkans vin- och byggnadssäd som under hans försorg låg förvarad i kyrkhärbärgen. Såsom fjärdingsman och fogdetjänare har han med sitt följe efter länsmans order ämnat ta ut 5 t, säd ur härbärgen till avbetalning på den skuld som kyrkoherden Munk ådragit sig i böter för ovetligt tal mot stadens myndigheter. Men kyrkvärdens onda uppsåt blev på färskna gärningen förhindrat av Hans Nåd Högwählborne Herr Cammarherren och Häradshöfdingen Wählborne Herr Tungelfeldt på Viggeby vilka kom strax tillstädes och tog berörda 5 t. ur hans händer och lät lägga dem åter in i härbärgen. För denna sin gärning blev Hans Carlsson nu offentligen avsatt och nycklarna honom fråntagna och lagt i sakristian så att inga obesinnade sällar må föröva våld på kyrkans egendom. Till kyrkvärd valdes Nils Ersson i Viggeby. Tolvman Hans Carlsson hade varit riksdagsman i bondeståndet 1682 och 1689.

Prostvisitation 1695. Många hade bekymmer vid förhöret att förstå katekesen, men det fanns en del som kunde göra god reda för sig. De andra lärdes än vidare, både unga och gamla, både män och kvinnor. Kyrkoherden Olaus Holmer tillsade sockenmännen att före allting låta sina barn lära läsa i bok och i sin kristendomskunskap grundligen undervisas. 1701 manades de att ha god kristlig ordning i sina hem och tillhålla sina barn att lära sin salighetsväg.

[1710 blev ungdomen förhörd](#) uti böckerna, om de kunde läsa rent och förstå. Helst i dessa svåra krigs-, sjukdoms- och hungertider gäller det gudaktighet och kristlig levnad inte allenast i kyrkan utan också hemma med tillbörlig hustukt.

[1714 blev ett kronohemman i Hässle](#) av våldeld alldeles avbränt. Ägaren begärde vid tinget att bonden skulle åläggas bygga nya hus. Rätten ansåg att detta skulle dra en kostnad av 400 daler. Bonden blev tillerkänd halv brandstod eller en fjärding säd av var bofast man i häradet. Samma förmån fick Per Danielsson i Viggeby 1716, då gården brunnit med säd och hö.

[1715 började Karl XII ge ut mynttecken](#), de s.k. nödmynten som inom riket gällde som riktiga mynt, 10 serier gavs ut till konungens död. 1718 kunde deras köpkraft upprätthållas bl.a. genom indragning av de "redbara mynten". 1716: De som ha K.M. Ständers Lånebancosedlar få, sedan nu alla plåtar, caroliner o.a. äro indragne och upphävda, utbyta dem mot mynttecken.

[1719 omtalas att församlingen](#) fått en ny altartavla som Leijonhufvud skänkt och betalat med 80 mynttecken medan de vore gångbara. 50 mynttecken ville säljaren deponera i kyrkan. Genom överhetens beslut var deras värde nu nedsatt till 9 d.12 öre. De för köpet avsatta medlen räckte alltså

inte, och ett par silverljusstakar som Leijonhufvud skänkt 1678 lämnades i pant. 1721 frågades efter kyrkans medel, svarades, att de genom mynttecknens minskade värde försvunnit.

1715 gav Leijonhufvud ett par stora mässingsljusarmar och 1716 en ljuskrona och 1722 ännu en. 1720 skänkte han ett krucifix över predikstolen. 1721 förärade Gustaf Fr.von Swalch ett timglas med 4 rum.

Vid prostting 1721 blev Almgren installerad som kyrkoherde. Han hade utsetts av ägaren till Wik. Leijonhufvud överklagade och Almgren fick tillträda hela pastoratet först efter flera år men måste betala skatt som om han haft inkomst från båda socknarna. Vid prosttinget blev mycket ordat hur barnaläran skulle rätt drivas. Klockaren Lennart Matsson åtog sig lära barnen och skall få 3 daler för var bok han lär ut. De som är ovilliga skall angivas för pastor. Fåkunniga piltar skall undervisas och agas.

Lisbetta Olofsdotter i Tuna och hennes dotter Lisbetta Johansdotter instämde den senares svärfader Michel Ersson i Hållberga för att återfå egendom som Michel vid sonens död fört hem till Hållberga

- bläsig häst 20d
- röd oxe 30 d
- ko 12 d
- renhudsbyxor 15 d
- 2 par skor 5 d
- brännvinspanna 19 d.

Dottern Lisbetta ingav en attest som visade att hennes man Anders Michelson, lovat henne i morgongåva före vigseln 30 lod silver, 2 skålpund koppar och en överklänning ur mannens bo. Det tillerkändes dem vad de begärt.

1723 blev av rätten undersökt ang ett frälsehemman i Hessle som över 20 år varit öde och utan åbo. Förre bonden rymde därifrån i fattigdom och blev soldat. Nu erbjöd sig Mårten Svensson att bruka gården om han beviljades frihets år, d.v.s. befriades från skattskyldighet några år.

Husen är i grund förlorade. Till deras upprättande erfordras 1963 daler. Åkern syntes vara 13-14 tunnland, ängen kan ge 11-12 lass hö, gott mulbete, ingen skog. Efter hemmanet legat öde så länge, att åkern ligger i fast linda, beviljades 12 års frihet.

Löjtnant Otto Drake hade under 16 år inte haft någon inkomst av bostället i Skarp-Säby, efter ingen mäktat bruka det. Den siste hade rymt från gården.

Tornet över koret hotade falla ner. Leijonhufvud ville att församlingen skulle anskaffa virke och reparera det men församlingen gav intet bestämt svar från sig beklagande sig över besvärens myckenhet. De hinner inte med så mycket i sänder. Ny stämman, det är omöjligt, både för den svåra fodernöden och den långa vägen att skaffa hem virke. Det är stöp efter tövädret, så ingen kan göra gagn i skogen. 12 mars 1727 kallades sockenmännen till Hammarskog, och Leijonhufvud läste upp en längre skrivelse om vad kyrkan fått. Sedan kallades var och en fram att yttra sin mening. De samtyckte nu enhälligt att underhålla både kyrkan och koret med tornet och de måste skriva under protokollet.

Tornbyggare anställdes, men han insjuknade och kunde inte anskaffa virke. Det blev nu nödvändigt att riva tornet och det före dymmelveckan. Anno 1721 den 15 Juni var ett grufweligt åskdunder. Då sönderslogs Klockstapelns torn samt några bjälkar innan uti. 1737 talas om att reparera stapeln nästkommande sommar.

Vid sockenstämma 1729 påmintes om kyrkans förbindning med det från Gysinge inköpta halftannat skeppund järn, som synes räcka 2 gånger tvärs genom kyrkan. Barnen må äntligen hållas till att lära läsa och de bör gå flitigt i kyrka. Sockenfolket bör komma till kyrkan senast kl 9 om sommaren. Prosten Isander förordade 1730, att gossar under 15 år som ej gått till nattvarden, skulle tillhållas att gå fram i koret och stå där under hela gudstjänsten och efter dennas slut i församlingens närvaro förhöras om predikan.

Anders Clemetsson blev anklagad för olåt hemma hos sig. Som han tidigare varnats, samtyckte han att nästa söndag sitta i stocken för kyrkdörren, Michel Andersson manades till bättring för sitt liggande hemma ifrån gudstjänsten. Osämjan i Hållberga stillades med böter, 2 kannor vin, på den som bryter. Mats Johansson i Tuna klagade över att organisten Dahlstedt velat ta fiolen ifrån honom vid Gränabröllopet. Sockenmännen svarade att de själva voro rådande att leja och bruka vad spelman de behagar. Henrik en tjänstegosse, anklagades för att han varit drucken i kyrkan. Om han inte godvilligt sätter sig i stocken, blir han tingsförd.

Kammarherre Leijonhufvud avled 1732. Hans son, överste Leijonhufvud meddelade 7 juli 1734 att han "af ett Christeligt medlidande derutöfwer att intet Klockare Bord nu finnes uthi Dahlby han skänkt till nuwarando Kläckaren och alla. Thess Succesorer then utjord, bestående af ett öresland, som Hammarskog eger uthi Hessle samt 2 tunnor säd hwart annat år, när som samma jord ej är i säde. Hammarskog fick då rätt att utse klockare, när så påkallades. 1739 donerade han 400 daler till underhåll av gravkoret. Vid hans död s.å. såldes Hammarskog till Wattrang.

[1740 gossarna Erik och Mats](#) har uppbränt en hösåta för komminister Sundelius och det tillstått. Den förre har släppt in, med vilja, svin i Sundelius vret. Påbjöds, att Erik skulle sitta i stocken en söndag och Mats tuktas med ris.

i Sundelius närvaro tillika med gossen Johan och flickan Maja, som ridiy på Sundelius häst i gärdet. Tre ärenden rör socknen omnämnes på var sin rad.

[1748 vid visitationen](#) förhördes ungdomen i koret, och den blev befunnen ej allenast kunna Luthers mindre katekes utan ock till största delen Dr Svebelii Spörsmål. Manfolken och kvinnfolken gjorde gott besked för sig.

Frågades efter Erik och Anders Matsson i Hagsta. Sades, att de kommit hem på morgonen från Skäfthammar med strömming. Sades, att klockaren och 2 gudfruktiga gummor i församlingen öva och undervisa ungdomen i kristendomskunskap. 1750. Läktaren skall byggas när sädesbärgningen är förbi. Kyrkboden bygges nästa år.

[1752 kyrkoherde Norlin](#) hade gått omkring och sett, att i runda och trinda håll, som kallas älvkvarnar, legat slantar och synålar och att hålen varit smorda med talg. Han hade varnat för detta avguderi och en stämma samtyckte till att dessa älvkvarnar vid Tuna, Hagsta, Älvesta och Brunna bortsprängas. 1758 föreslog kammarherre Norlin att ett sockenmagasin skulle inrättas så som skett i Aker. Förslaget gillades. Man beslutade att sammanskjuta 60 t. säd, som sedan ökas med räntespannmål till 80 t. K.maj:t stadfäste stadgarna 27 nov.1758. 1770 upphörde magasinet och man tog ut hela förrådet.

[1754 utnämndes Olof Granvik](#) till klockare och organist av kammarherre Wattrang. En tid bodde han på sina svärföräldrars gård i Hagsta, och senare övertog han ett kronohemman i Hessle. Om det blir eldsvåda i kyrkan, klockargården eller Dalbygård skall då värda kyrkan, när klockaren bor 1/4 mil från kyrkan? Särskilt kapt. Adam Örnflyght, Dalbygård, ådagalade i detta ärende synnerligt nit för Guds hus vård och ivrade för att den av Wattrang tillsatte klockaren skulle avsättas, om han inte bor i

klockarhuset. Granvik anförde att där är så dåliga hus och landshövdingen menade att Granviks inte gjorde något orätt med att bo i Hessle, där klockarjorden ligger. Församlingen slipper då bygga nya hus. Örnflyght genomdrev dock, att Granvik avsattes, och Vasell blev klockare men avgick snart. En lista med 17 underskrifter intygade Granviks skicklighet och förordade hans återinsättande. Herr Capitain och Riddaren af Svärds Orden Wählborne Herr Adam Örnflyght måste då resa hem från riksdagen och fick vid stämman anställa förhör med dem som skrivit under inlagan. Endast Joh. Johansson i Gräna vidhöll att Granvik bör återinsättas i tjänsten, de övriga intygade nu bara Granviks skicklighet. Wattring lät församlingen välja klockare och Granvik fick de flesta rösterna. Kyrkoherden anställde då nytt val. Den nu valde Hesse ville snart avgå bl.a, för de usla husen men särskilt för att de flesta är honom vidrigt sinnade. Ny stämma. Granvik fick 11 röster mot 5. Hovrätten upphävde 1774 beslutet om avsättning, då de tillkommit utan rannsaking och dom. Vid midsommaren 1775 kom tjuvar över kyrknycklarna och tog kyrk kistans innehåll, Granvik blev stämd. Nu skulle det bli rannsaking och dom. Rätten fann inte att Granvik missbrukat nycklarna, men han borde ha haft dem i sin vård så han dömdes att ersätta halva skadan. Granvik dog 1784 och till hans efterträdare utsågs Eric Hagelin.

Några fönster i kyrkan hade lagats. Kyrkvärdarna hade samtidigt bestyrt att fönster i sockenstugan hade lagats och menade sig kunna utan kyrkoherdens vetskap få rådgöra med sockenmännen härom. Den 6 nov hade kyrkbesökarna gått in i sockenstugan och talat om saken. Kapt. Örnflyght var inte med och kunde alltså ej avge sitt votum om de 2 rutorna. Han angav saken hos kyrkoherden som därför utlyste stämma .Kyrkoherden instämde härvid med Örnflyght om att kommunister Sundelius aldrig får göra någon pålysning till sammankomst i sockenstugan eller på kyrkvallen utan kyrkoherdens vetskap.

[1766 föredrogs en maning mot överflöd](#) i mat och dryck. Sockenmännen ville efter landets sedvänja så hädanefter som tillförne vara måttliga och förnuftiga vid sina bröllops -, fröjde-, glädje- och sorgedagar i såväl mat som dryck samt i kläder efter k,m:ts fordran .

[1784 föreslogs, att träd skulle planteras](#) kring kyrkogården och att trädgårdsmästare Enroth, Dalby gård, skulle därom besörja samt undfå betalning av kyrkans kassa, vilket beviljades. Kammarherre Wattring lovade, att säteriet skulle bekosta en ny läktare och där låta inreda bänkrum, varemot han förbehöll sig bänkarna nr 1 och 4 nedan uti kyrkan båda å mans- och fruntimmerssidan, som säteriet av ålder innehaft men blivit fråntagna av Säby boställsinnehavare, varom process ännu är oavgjord i hovrätten.

Ärkebiskopen hade till besvarande översänt ett antal frågor. Angående barnaundervisningen svarades, att särskild skola inte var inrättad. Undervisningen skötes av klockaren som därför, utom tre ej mycket betydande kollekt, icke får annan ersättning än den han med barnens föräldrar kan överenskomma. Efter 1785 års tabell befanns församlingsbornas antal vara 485, födda 14 söner och 10 döttrar, döda 11 personer; kommunikanterna omkr. 50 och läsbarerna 8. Om några oseder 09h missbruk i församlingen förspörjas? Svarades, att man i möjligaste mån söker förekomma alla oseder och missbruk och att man ej kan bevisa några synder vara härskande ehuru någon anledning kunde vara till sådana misstankar som skoglösa orters invånare plåga vara underkastade.

[1789 beslutades att den gamla sockenstugan](#) i sommar skall rivas och i dess ställe uppföra en ny med en kammare innanför. 1790 beviljades ett kristeligt sammanskott till invånarna i Karlskrona, som genom vådeld kommit i yttersta trångmål. Allt arbete vid kyrkan skall börja klockan 5 om morgonen och genom sexmännen skall uppådas duktiga och försvarliga karlar. Kyrkvaktaren skall få ny kapprock och 6 alnar gott kläde och 6 kvarter scharlakan inköpes i Uppsala.

[1793 siden samt andra utländska tygers](#) nyttjande avsäga vi oss och äro nöjde att till klädedräkt för våra kvinnfolk antaga sådant, som de själva av inrikes tillgång kunna tillreda samt vi mankön valmar eller annat tyg av vit, grå eller svart färg. Med djupaste undersåtliga vörndnad hemställa vi att lysande exempel så häruti som annat av de andra stånden lämnas oss.

[1798 avlogs ett förslag från Näs](#) om skallgång på varg, då på flera års tid ej någon skada av odjur förekommit. Till bevakande av församlingens rätt och talan i det av greve Brahe instämnda mål om förbud att hämta grus vid Alnö huvud befullmäktigades riksdags- och nämndemannen Eric Olsson i Nibbie. Hans besvär gottgöres med gångleds avräknande.

[1804 ett spannmålmagasin](#) skall till insats och utlåning varda instundande höst inrättad. Insatsen, den ovillkorliga, skall på varje oförmedlat mantal vara en halv tunna kvarntorr råg samt en halv tunna korn, strid ren och väl ansad spannmål. Spannmålsbod byggdes sommaren 1804. 29 nov.1807. På gjord tillsägelse inberättade sexmännen att alla barn, utom ett och annat senare fött, detta året haft smittkoppor. Efter kammarherre Wattrings död 1796 innehades Hammarskog av kammarherre Braunerhjelm. På hans förslag beslöts 1810 att vidga fönsteröppningarna i kyrkan och skaffa grindar till kyrkogården.

[1814 erinrades av flera](#), att Tuns barn beviljade underhållsombgång hittills skett mycket olika. De skola hädanefter vara 4 dygn hos helt mantals brukare, då var och en om fader- och moderlösa ömt och rätt tänkande äger tillfälle att tillhålla dem till läsning och vänja dem till små sysslor, passande efter deras ålder. Till förekommande av den farliga oseden att gå till granngården efter eld, ofta i den starkaste blåst och torka, överenskoms, att den som utan säkert förvaringskärl därmed beträdes, skall böta. 1814 beslöts, att alla föräldrar, som ej själva är skickliga lära sina barn riktig stavning, ren och säker läsning, skall skicka sina barn till organisten, som undervisar dem, sedan föräldrarna likväl lärt dem bokstäverna. Härför får organisten årligen 1 tunna säd ur magasinet samt 32 skilling för vart barn i terminen. Skolan skall pågå under tiden mars-mitten av juni och oktober-mitten av december.

[1818 då i betraktande togs förlidna sommars](#) missväxt, beslöts, att återbetalning av utlånad säd ur magasinet ej skall ske och att räntan nedsättes till 1 kappe per tunna. I kronomagasinet i Uppsala har lånats 3 tunnor råg. Denna råg, malen till mjöl och mjölet lämnat på Hammarskog, utdelas i större eller mindre poster efter de nödlidandes behov och arbetsförmåga och skall betalas med dikning e, a arbete. Socknens fattighjon försörjs genom sammanskott 2 gånger om året av mjöl, malt, ärter, gryn och viktualievaror samt något pengar. 1819. Då i betraktande tog s förlidna sommars vårsädesmissväxt så beslöts halv inbetalning till magasinet men hel ränta å 4 kappar per tunna.

[1826 i anseende till den svåra missväxt](#) som förlidna sommar inträffat skall nu endast ränta betalas till magasinet. 1828 10 tunnor säd säljes ur magasinet för inköp av nya psalmböcker. 1830. Magasinet förråd kan nu inte rymmas i magasinet, och v.Bahr, Hammarskog, föreslog, att 50 t:r skulle säljas och att medlen bilda en fond.

8 mars 1838 väcktes frågan om inrättande av en skola, där socknens barn borde undervisas i innanläsning och kristendom samt räkning och skrivning. I 2 år, 1838 och 1839, skall av varje mantal insättas i magasinet vardera året 9 kappar säd till avlöning av skolmästaren med 5 t:r per år. v.Bahr anslog därutöver till den goda sakens befrämjande 2 t:r säd utom den överenskomna insatsen för sina inom socknen innehavda mantal samt komminister Silfvander 1 tunna. Erik Jansson i det ej skattebelagda Nybygget lovade deltaga för ett halvt mantal. Skoldirektionen skall bestå av komminister Silfvander, överjägmästare von Bahr, kyrkvärden Anders Eriksson i Brunna och bonden

Jan Persson i Viggeby. Undervisningen skall ta sin början våren 1838 med organisten Åfeldt som lärare. Sockenstugan begagnas som skolrum. 27 jan.1839: Alldenstund magasinsskassan (c :a 500 Rd) icke ansågs till något vackrare ändamål kunna användas än till det uppväxande släktets undervisande beslöts att desamma skulle till skolkassa användas. 22 nov.1840 beslöts ny insamling till skolfonden med 8 kappar per mantal. Vid samkväm inom socknen skall insamling till fonden göras.

Kyrkan behövde repareras, och förslag väcktes att bygga ut Åkers kyrka till en för båda socknarna gemensam gudstjänstlokal. Sammanbyggandet skulle kosta 13 000 Rd medan reparationen beräknades gå till 2 800 Rd.

Kontant betalades till byggmästare Palmer, Uppsala, 1666 Rd, men härtill kom in natura prestationer, bl.a. 800 dagsverken. Västra gaveln murades om, trävalv insattes i stenvälvens ställe och nytt yttertak av spån pålades.

1845 skolfonden förstärktes med 3 t:r råg och 3 t:r korn ur magasinet. Dalby gård och Säby, som inte har del i magasinet, skall lämna 20 kapp säd tillsammans. Organist, klockare- och lärarbefattningarna skall sammanslås då lönen härigenom anses bli bärglig.

K.B. hade i okt.1845 låtit tillfråga stämman, om något penninglån av statsmedel kunde behövas. Med tanke på den nöd, som mer än sannolikt kommer utbreda sig bland den stora delen av befolkningen bland de redan nu på hösten arbetslösa invånarna ansågs 700 Rd erforderliga. Detta räntefria lån ville man återbetala till 1847 års slut. En särskild fattigvårdsdirektion tillsattes, 30 bönder behövde köpa utsäde, tills 80 t:r.

Sedan Åker uppfört eget skolhus undervisade pastorsadjunkten Pettersson båda socknarnas barn där men 1848 beslutade man bygga om sockenstugan i Dalby att ett skolrum 11 alnar i fyrkant, erhöles. Som lärare antogs Ludvig Åfeldt, som i lön erhöles 16 t:r spannmål. Skolfonden skall ökas med 2 fjärdingar säd per mantal. Icke jordbrukare skall erlägga 8 skilling per man och 4 sk. per kv.

Svinkreaturen hade tillskyndat de allmänna vägarna skada och borde därför ringas. Som de då skulle få den största svårighet att föda sig under sommaren, ville man ej gå med på förslaget utan man ville svara för den skada svinen åsamkar vägarna några anförde att deras svin alla årstider vistas på från allmänna vägarna avlägsna ägor.

1856 överlät Dalby gård till skolan den landtäppa som är belägen mellan skolan och klockstapeln.

Vintern 1857-58 anordnas skallgång på varg som under sommaren anställt stor skada i Hagunda härad.

Annandagjul 1868 begagnades första gången en av Emilie Blomberg förfärdigad mässhake av dubbel sammet med broderi och galoner av silver, kostnad 160 Rd.

En riksdaler specie är ett riksbankens silvermynt, som motsvarade $2 \frac{2}{3}$ riksdaler banko d v.s. riksbankens sedlar och skiljemynt. Riksgäldskontorets sedlar, de s.k. riksgälds, hade lägre värde. 1 Rd specie $2 \frac{2}{3}$ Rd banko = 4 Rd riksgälds, 1 riksdaler = 48 skilling,

Den jordegendom, som ansågs lämna besuttenhet åt en bonde var ett mantal. Beskattningen utgick efter mantal = 100 fyrk.

1860 inköptes Jungelins byggnad i Hessle för 225 Rd att användas som bostad åt barnmorskan. Till de nödlidande i Finland skall en insamling om $\frac{1}{4}$ i korn per mantal göras att levereras genom gångled i Uppsala. 1861. Tre nya bänkar, 8 alnar långa att användas som skrivbänkar skall anskaffas,

Ny trappa göres utanför skolan och ett ändamålsenligt tak över på 4 stolpar. 1862.
Hundskattemedlen, 5 Rd per hund, skall användas till inköp av böcker till ett sockenbibliotek.

1864 sedan skolrådet anställt förhör med alla barn i skolåldern blev de nu uppdelade i dels en förberedande klass för nybörjare, dels 4 läsklasser och dels en repetitionsklass, ifrån vårterminens början den 1 mars till 15 april samt under första veckan i juni undervisas endast klasserna 3 och 4 jämte rep. kl. och likaså från 1 dec till höstterminens slut. 1865 ändrades beslutet så att kl.3-4 och rep-kl. skall bevista skolan varje måndag hela året, 1868 fastställdes lästerminerna: vt .15 febr.-1 juli, ht .:24 aug.-10 dec. 1867. Församlingen ansåg, att någon småskola för närvarande icke behövdes.

1866 det hade blivit anmält att pigan Carolina Vilhelmina Lundin i Elfvesta den 24 april oanmäld och oskriftad hade framträtt till Herrens bord och anammat det Heliga Altarets Sakrament till mycken anstöt och förargelse för dagens kommunikanter. Hon blev inkallad till kyrkorådet. Tillfrågad om så skett svarade hon ett öppet och frimodigt Ja. Hon angav som stöd för sin handling hade bibelord och katekesen: en botfärdig har sina synders förlåtelse innan hon går till skrift och nattvard. Rådet fann detta vittna om förakt för skriftermålet och uttryck för andligt högmod. Hon har icke föreburit okunnighet och erkänner icke att hon felat. Målet hänvisas till laga domstol. Lundin syntes vara nöjd uttryckande sig: Ja det må då i Guds namn gå hur som helst!

Pigan Brita Andersdotter i Focksta, Näs, hade larsmässodagen 1734 städslat sin syster Kerstin i Tuna åt en annan Dalbybo. Husbonden Olof Ersson erkände att hon sagt upp sin tjänst genom 2 personer, men Brita hade uraktlåtit fråga honom härom eller om hon fått orlovssedel. Därtill hade Brita dagen efter sökt tubba sin andra syster, Margareta 17 år att också flytta. Men som Margareta inte sagt upp sin tjänst i laga tid, tillät han henne inte flytta. Han hade haft henne i sin tjänst sen hon var 10 år och hållit och klätt henne som sitt eget barn och låtit henne lära läsa i bok. Ersson ansåg att Brita, som låtit bruka sig att städsla folk åt andra, bör androm till varnagel straffas. Rätten fann, att Brita inte kunnat vara förvissad om att Kerstin sin tjänst uppsagt och ej frågat efter orlovssedel och dock - inte för sig eller sitt husbondfolk utan vad värre är åt andra i socknen - sig bruka låtit dessutom den andra systemen sökt tubba, alltså fann Rätten skäligt pålägga henne böta 20 daler silvermynt eller i brist på penningar straffas här för tingsdörren med 8 par ris. Som Brita med skäl kan misstänkas ha före larsmässodagen talat med systrarna om att flytta men nekar härtill, åläggs hon med ed styrka att så ej skett. Eljest varder hon förfallen till 19 d kmt att plikta eller ock 4 pur ris samt sitta i stocken en söndag.

Böterna erlades av hennes husbonde och delades lika mellan Ersson, kronan och häradet. En piglön var då taxerad till 20 d kmt. 20 d.smt = 3 årslöner.

9 nov.1771 klockan 6 om aftonen uppkom en häftig vådeld under ett stormväder i Gräna by. Elden började i Olof Erssons hemman, som brann ned med hus, löseegendom, säd och hö, och likaså det intilliggande Ekolnsundshemmanet. Ett hemman i västra delen av byn, fritt från vädret, blev obränt. Kyrkoherden lovade göra en framställning om undsättning.

1860 valdes skollärare Ludvig Åfeldt till klockare och organist efter sin fader, som avlidit. Som Åfeldt undergått organistexamen och avlagt prov i åderlåtning och vaccination, var han kompetent till denna tjänst. Klockarelönen utgjordes av 1/4 t, säd och matskott per mantal. I st,f, matskott kan ges en fjärding säd. 2 såtar hö per mantal uppgick till c:a 5 lass per år. Jul-, påsk- och pingstdagarna fick han kollekt. Klockargården, 2 rum och kök, med tillhörande uthus skall han reparera på egen bekostnad, dock att nybygge eller som till nyes bekostas av församlingen. Som vaccinator fick han en kollekt på sommaren. För jord där skolhuset byggts, får han 2 kappar potatis av vart mantal. Härtill kom inkomsten av donationsjorden i Hessle. Ett förslag att lärar- och klockarlönerna skulle

sammanslås och utgå med 50 t. säd blev avslaget, då värdet av 50 t säd alltid skulle undergå betydlig förändring, troligen mest förhöjning.

Komministertjänsten i pastoratet blev indragen 1868. Siste innehavaren, var G.Sjöström och före honom J.A.Kiellman-Göransson, som från 1862 var kyrkoherde i församlingen till sin död 1869.

[1872 skolhuset skall byggas om](#). Skolsalen blir 14x14 alnar. Ett rum inreds på övre botten . I okt.1873 togs den nya skolsalen i bruk. Undervisningen skall pågå 5 dagar i veckan med 5 timmar per dag.